

ФОРСАЙТ-РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

Тищенко Світлана Володимирівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет*

Форсайт розвитку сфери туризму та рекреації відіграє ключову роль у регіональній економіці, сприяючи зростанню ВРП, створенню робочих місць і залученню інвестицій. Ефективна реалізація туристських проєктів потребує чітких фінансових механізмів – від державного субсидування до приватних вкладень. Форсайтне прогнозування дає змогу моделювати довгострокові тенденції та формувати стійкі фінансові стратегії.

Глобальні інтеграційні процеси стрімко розвиваються та впливають на всі аспекти економіки. Без завчасних заходів реагування на зовнішні дисбаланси успішний соціально-економічний розвиток ускладнюється, особливо у сфері туризму та рекреації, яка має глобальний характер і залежить від економічних циклів.

Україна має потужну економіку, але у сучасних реаліях – воєнній ситуації стикається з труднощами реалізації зовнішньоекономічного потенціалу через торговельні бар'єри, воєнними діями, політичною нестабільністю. У відповідь держава розвиває внутрішні ринки, підтримує національні інвестиції, стимулює інновації та цифрову економіку. Ключовими напрямками адаптації є підтримка виробників, диверсифікація економіки та альтернативні фінансові інструменти.

Прогнози щодо розвитку туризму та рекреації залишаються позитивними, проте рівень невизначеності та волатильності високий. Під впливом трансформаційних факторів змінюються механізми функціонування галузі, з'являються нові можливості. Криза посилила ринкову нестабільність, зменшила споживчий попит, виявила нові ризики та скоротила горизонти планування.

У таких умовах важливо використовувати *інноваційні методи* для подолання дисфункцій і визначення стратегічних пріоритетів. Ключовим фактором успіху стає *форсайтне прогнозування* – довгострокове моделювання трендів і сценаріїв розвитку з урахуванням нових форм і структур соціально-економічних процесів.

За визначенням американського експерта Мартіна Б., форсайт – це системний підхід до прогнозування довгострокових тенденцій у науці, економіці та суспільстві. Його мета – виявлення ключових напрямів для стратегічних досліджень і технологій, здатних забезпечити найбільші економічні та соціальні переваги [1]. Наукові дослідження показують, що

активне застосування форсайту в менеджменті є реакцією на зміни в керованих системах і сприяє формуванню довгострокових стратегій (на 10–15 років), які визначають управлінські підходи. Таким чином, форсайт у сфері управління – це процес передбачення можливих напрямів розвитку, що дозволяє визначити стратегічні пріоритети в різних галузях управлінської науки.

Баккер Л. і Йоханссон Л. обґрунтовують концепцію корпоративного форсайту як інструменту прогнозування, що сприяє впровадженню інновацій за участі зацікавлених сторін (стейкхолдерів) [2]. Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (UNIDO) розробила методичні підходи щодо використання форсайту для створення стратегічних дорожніх карт, спрямованих на підтримку та розвиток підприємництва [3].

Попри важливість і унікальність напрямку, питання організації прогнозовної діяльності у форсайті розвитку туризму та рекреації залишаються недостатньо дослідженими. Форсайт передбачає передбачення майбутніх подій і тенденцій. У контексті туристських та рекреаційних послуг це означає використання аналітики та даних для прогнозування змін у галузі, поведінки споживачів і нових трендів у сфері подорожей. Ми вважаємо що це процес аналізу, прогнозування та виявлення перспективних змін і можливостей у туристській індустрії, що сприяє розробці стратегій і прийняттю ефективних управлінських рішень для сталого розвитку бізнесу.

Одним із підтверджень глобальної значущості форсайту стало створення у 2010 році та успішне функціонування Європейської платформи форсайту (EFP). Її мета – формування міжнародної мережі для обміну знаннями між спільнотами та експертами у сфері форсайту, прогнозування та досліджень майбутнього. *Європейська комісія* фінансує продовження діяльності EFP у межах 7-ї рамкової програми з соціально-економічних та гуманітарних наук. Зокрема, ініціатива «Європейська платформа форсайту – підтримка перспективних рішень» спрямована на консолідацію знань про форсайт як у Європі, так і на міжнародному рівні [3].

Програма Horizon Europe, запущена Європейським Союзом у 2021 році, має на меті створення зеленої, здорової, цифрової та інклюзивної Європи. Ці пріоритети можуть бути адаптовані для розвитку туризму та рекреації в Україні, що сприятиме:

- відновленню економіки та переходу до зеленої і цифрової трансформації;
- посиленню ролі науки та технологій через інвестиції в кадри та дослідження;
- підвищенню конкурентоспроможності та підтримці інновацій;

– розширенню доступу до знань, сприянню співпраці та гендерному балансу [3].

У ході дослідження встановлено, що концепція форсайту виникла як поєднання стратегічного аналізу та прогнозування. Важливо розрізнити поняття *форсайту* і *прогнозування*: якщо прогнозування зосереджене на зборі інформації про майбутнє, то форсайт орієнтований на розуміння викликів, можливостей та невизначеностей, формування пріоритетів і створення умов для їх реалізації. Прогнозування є лише одним із компонентів ширшого процесу форсайту. Як зазначено в дослідженнях, форсайт охоплює кілька підходів, що поєднують три основні компоненти:

- бачення майбутнього (прогнозування, аналіз перспектив);
- планування (стратегічне визначення пріоритетів);
- комунікацію (експертні обговорення та оцінки).

Аналіз базових принципів форсайту дозволив виділити наукову позицію щодо методу зворотного форсайту (хіндсайту) – оцінки нереалізованих проєктів та аналізу причин їх невдач [5]. У макроекономічних дослідженнях форсайт передбачає вибір цільових орієнтирів, пов'язаних із технологічними та соціально-економічними аспектами розвитку, що дозволяє прогнозувати появу нових технологій і товарів, а також визначити стратегічні галузі економіки.

Ці підходи є надзвичайно важливими для сфери туризму та рекреації, яка, навіть за несприятливих умов, демонструє стійкість завдяки своїй багатофункціональності та автономності. Застосування форсайту в дослідженнях цієї галузі обумовлене такими чинниками, як зростання конкуренції, скорочення державного фінансування, підвищення ролі технологій. Форсайт також необхідний для оптимізації управлінських рішень: вибору технологій, формування альтернативних стратегій, розвитку персоналу та адаптації до глобальних трендів у туризмі та рекреації.

Зазначені аргументи підкреслюють актуальність наукового завдання – застосування форсайту для визначення стратегічного напрямку розвитку сфери туризму та рекреації. Це дозволить підвищити її конкурентоспроможність як на локальному, так і на міжнародному рівнях, а також забезпечить зростання на основі моделі інноваційного розвитку та сучасної економічної системи.

Список використаних джерел:

1. Martin B. Research foresight and the exploitation of the science base. London: HSMO; 1993. URL: <https://archive.org/details/b32218461>.
2. Bakker L., Johansson L. Managing foresight for innovation in large firms. *University of Gothenburg*; 2014. 102 p. URL: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/37757/gupea_2077_37757_1.pdf;jsessionid=2B6F6A58D36FD6482417BD99C1F537D5?sequence=1
3. Foresight analysis & roadmap for fisheries-related tourism at EUSAIR level. Nemo project 1M–MED14–11 wp2, action 2.4.

4. Edquist C., Maureen M. Systems of Innovation: Growth, Competitiveness and Employment. *Cheltenham: Edward Elgar Publishing*; 2000. 1086 p. URL: <https://surl.li/tkqiod>
5. Прокопенко Б. В. Роль форсайта у дослідженні сучасного суспільства. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2015. № 2 (12)